

De Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg, Deel 1: Verplichte zorg

De Wet Bopz wordt over enige tijd vervangen door de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg. Het wetsvoorstel is op 14 februari 2017 aangenomen door de Tweede Kamer. Een belangrijk verschil met de Wet BOPZ is dat de zogenaamde verplichte zorg straks ook buiten een instelling opgelegd kan worden. In de nieuwe wet staat behandeling centraal, in plaats van opname. Ook moet er eerst, in overleg met de betrokkene en soms met zijn familie, gezocht worden naar alternatieven; dwang is het ultimum remedium. En, waar mogelijk moet de zorg ambulant worden gegeven.

Verplichte zorg buiten een instelling

Onder de huidige Wet BOPZ is gedwongen behandeling alleen mogelijk in een psychiatrisch ziekenhuis met Bopz-vergunning. Daardoor kan een gedwongen opname nodig zijn om iemand gedwongen te kunnen behandelen. In het wetsvoorstel staat dat verplichte zorg meer op maat gegeven moet kunnen worden, bijvoorbeeld door iemand thuis verplichte begeleiding te geven.

Gedwongen opname blijft mogelijk; het is één van de vormen van verplichte zorg

Wat is verplichte zorg?

Verplichte zorg kan (en mag slechts) bestaan uit:

- toedienen van vocht, voeding en medicatie
- medische controles of andere medische handelingen en therapeutische maatregelen, ter behandeling van een psychische stoornis, of vanwege die stoornis, ter behandeling van een somatische aandoening
- beperken van de bewegingsvrijheid
- insluiten
- uitoefenen van toezicht (op de betrokkene)
- onderzoek aan kleding of lichaam
- onderzoek van de woon- of verblijfsruimte op gedragbeïnvloedende middelen en gevaarlijke voorwerpen

- controleren (van de betrokkene) op de aanwezigheid van gedragbeïnvloedende middelen
- aanbrengen van beperkingen in de vrijheid het eigen leven in te richten, die tot gevolg hebben dat betrokkene iets moet doen of nalaten
- beperken van het recht op het ontvangen van bezoek
- opnemen in een accommodatie
- vrijheidsontneming en overbrenging naar een tijdelijk verblijf voorafgaand aan een crisismaatregel om te onderzoeken of een crisismaatregel moet worden genomen.

Voorwaarden voor verplichte zorg

Als het gedrag van een persoon als gevolg van zijn psychische stoornis leidt tot *ernstig nadeel* kan als uiterste middel verplichte zorg worden verleend, maar alleen als:

- a. er geen mogelijkheden voor zorg op basis van vrijwilligheid zijn
- b. er voor betrokkene geen minder bezwarende alternatieven met het beoogde effect zijn
- c. het verlenen van verplichte zorg, gelet op het beoogde doel van verplichte zorg evenredig is en
- d. redelijkerwijs te verwachten is dat het verlenen van verplichte zorg effectief is.

Onder ernstig nadeel wordt verstaan: het bestaan van of het aanzienlijk risico op:

- a. levensgevaar, ernstig lichamelijk letsel, ernstige psychische, materiële, immateriële of financiële schade, ernstige verwaarlozing of maatschappelijke teloorgang, ernstig verstoorde ontwikkeling voor of van betrokkene of een ander;
- b. bedreiging van de veiligheid van betrokkene al dan niet doordat hij onder invloed van een ander raakt;
- c. de situatie dat betrokkene met hinderlijk gedrag agressie van anderen oproept;
- d. de situatie dat de algemene veiligheid van personen of goederen in gevaar is.

Verplichte zorg mag alleen worden verleend om een crisissituatie af te wenden, ernstig nadeel te voorkomen, de geestelijke gezondheid van betrokkene te stabiliseren of zodanig te herstellen dat hij zijn autonomie zoveel mogelijk herwint, of met als doel het stabiliseren of herstellen van de fysieke gezondheid van betrokkene als diens gedrag als gevolg van zijn psychische stoornis leidt tot ernstig nadeel voor zijn gezondheid.

Verplichte zorg is zorg die ondanks verzet van de betrokkene en/of diens vertegenwoordiger kan (en alleen mag) worden verleend op grond van een zorgmachtiging, een (machtiging tot voortzetting van de) crisismaatregel, een beslissing tot tijdelijke vrijheidsontneming voorafgaand aan een crisismaatregel of een beslissing tot tijdelijke verplichte zorg in een noodsituatie.

Omdat het een ingewikkelde wet is met een groot belang voor ook de ambulante hulpverlening, wordt in deze kroniek in delen voorlichting gegeven over de wet verplichte geestelijke gezondheidszorg. Deel 2 gaat over welke instanties en/of personen mogen beslissen over de verplichte zorg en de rol van familie en andere naasten daarbij. In deel 3 wordt uitgelegd wat de zelfbindingsverklaring inhoudt. Deel 4 vat de regels voor de uitvoering van de verplichte zorg samen.

Voor psychische stoornissen die een psychogeriatrische aandoening of een verstandelijke handicap zijn, komt overigens een andere wet, namelijk Wet zorg en dwang psychogeriatrische en verstandelijk gehandicapte cliënten.

Mr. drs. S. (Shirin) Slabbers, senior jurist en consultant Gezondheidsrecht DAS